

Statenvoorstel 3/15

Voorgestelde behandeling

Statencommissie : commissie voor Economische Zaken en Bestuur,
16 januari 2015

PS-vergadering : 6 februari 2015

Datum

9 december 2014

Documentnummer

GS: 3718276

PS: 3728267

Onderwerp

Notitie Herijking Governance Havenschap Moerdijk

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Samenvatting

In de notitie is op een open en systematische wijze onderzocht welke bestuurlijke inrichting (governance) van het Havenschap Moerdijk het beste past bij de opgaven die voortvloeien uit de Havenstrategie Moerdijk 2030. Vastgesteld is dat aan de huidige governance beperkingen zitten en dat aanpassing hiervan wenselijk is. Op basis van een afweging van een drietal alternatieven wordt de voorkeur uitgesproken voor een model van een NV in combinatie met een Gemeenschappelijke Regeling. Voorgesteld wordt dit model verder uit te werken, met inachtneming van een aantal aandachtspunten en randvoorwaarden. Daarbij wordt gevolg gegeven aan de motie die op 3 juli 2014 door uw Staten is ingediend en rekening gehouden met de kaders die zijn opgenomen in de Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen.

Het voorstel

1. In te stemmen met de keuze van het voorkeursmodel van een NV in combinatie met een Gemeenschappelijke Regeling voor de toekomstige governance van het Havenschap
2. Het college opdracht te geven om samen met de gemeente Moerdijk en Havenschap Moerdijk en conform de aandachtspunten en randvoorwaarden in de notitie, het voorkeursmodel verder uit te werken en de uitwerking ter besluitvorming aan uw Staten voor te leggen

Datum

9 december 2014

Documentnummer

GS: 3718276

PS: 3728267

Aanleiding

Bij de vaststelling van de Havenstrategie is aan PS en de gemeenteraad van Moerdijk toegezegd om een notitie op te stellen over de governance van het Havenschap. Dit mede naar aanleiding van diverse inspraakreacties op de concept Havenstrategie o.m. van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. Ook is naar aanleiding van de stopzetting van het verzelfstandigingstraject van het Havenschap in 2010, afgesproken om het onderwerp van de governance uiterlijk in 2015 opnieuw voor te leggen. Aan beide toezeggingen wordt nu met de voorliggende notitie voldaan.

Bevoegdheid

De bestuurlijke inrichting van het Havenschap is de verantwoordelijkheid van de deelnemers van het Havenschap. Daarom is de notitie opgesteld onder verantwoordelijkheid van GS en B&W Moerdijk. De directeur van het Havenschap is als adviseur bij de opstelling van de notitie betrokken en de Raad van Bestuur is om advies gevraagd. Dit advies treft u bijgaand aan. PS en de gemeenteraad van Moerdijk zijn bevoegd om over de bestuurlijke inrichting van het Havenschap te besluiten.

Doel

Doel van de notitie is om, uitgaande van de doelstellingen en opgaven van de Havenstrategie, in Provinciale Staten en de gemeenteraad van Moerdijk een besluit te nemen over de meest geschikte inrichting van de toekomstige governance van het Havenschap Moerdijk. Op basis van dit besluit kan, samen met de gemeente Moerdijk en Havenschap Moerdijk, een begin worden gemaakt met de uitwerking van de nieuwe governancestructuur. Deze uitwerking zal ter besluitvorming aan u worden voorgelegd. De nieuwe structuur zal naar verwachting medio 2016 tot stand zijn gebracht.

Argumenten

1. *Een NV in combinatie met een gemeenschappelijke regeling biedt Havenschap Moerdijk en zijn deelnemers de meest gunstige voorwaarden voor de realisatie van de doelstellingen van de Havenstrategie.*

De doelstellingen van de Havenstrategie vragen om een verdere verzakelijking en professionalisering van het Havenschap, versterking van de (internationale) acquisitie, en intensivering van de samenwerkingsrelaties met omliggende havens en andere partners in en buiten de regio. Ook moet de verdien capaciteit worden versterkt om de nieuwe investeringsopgaven uit de Havenstrategie te kunnen financieren. De huidige gemeenschappelijke regeling is financieel aantrekkelijk voor het Havenschap maar heeft serieuze beperkingen m.b.t. de benodigde slagkracht, scheiding van rollen en verantwoordelijkheden ('dubbele petten'), professioneel toezicht en de mogelijkheden voor samenwerking. Daarom is aanpassing van de huidige

structuur wenselijk. De combinatie van NV met een gemeenschappelijke regeling maakt een verdere verzakelijking en professionalisering mogelijk. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling komt op afstand van de bedrijfsvoering maar behoudt als aandeelhouder en financier bepalende invloed op het bedrijf. Door een deskundige Raad van Commissarissen kan het professioneel toezicht worden versterkt. Via een directiestatuut bepalen de aandeelhouders het mandaat van de directeur. Door de gemeenschappelijke regeling is het Havenschap verzekerd van de benodigde financiering voor de nieuwe investeringen die voortkomen uit de Havenstrategie. Ook kunnen publiekrechtelijke functies via de gemeenschappelijke regeling worden voortgezet. Door eventuele toetreding van partners in de NV kunnen door verregaande samenwerking en de inbreng van het benodigde kapitaal de verdien capaciteit en de kapitaalbuffer van het Havenschap worden versterkt. Hierdoor kunnen de garanties van de huidige deelnemers afnemen en daarmee de risico's worden beperkt.

Datum

9 december 2014

Documentnummer

GS: 3718276

PS: 3728267

1.1. Het voorkeursmodel is de uitkomst van een zorgvuldige afweging van verschillende varianten

Als reële alternatieven voor de huidige governance zijn een drietal varianten onderzocht: een GR met een aangepast besturingsmodel (GR+), een NV in combinatie met een GR, en een verzelfstandigde NV. Deze varianten zijn getoetst aan een aantal criteria die logisch voortvloeien uit de opgaven van de havenstrategie n.l. slagkracht en flexibiliteit, scheiding rollen en verantwoordelijkheden, professioneel toezicht, financiële opgaven en risico's en samenwerkingsmogelijkheden. Uit deze afweging is de combinatie van een NV met een gemeenschappelijke regeling als beste alternatief naar voren gekomen.

1.2. In het voorkeursmodel kunnen publieke belangen adequaat worden geborgd.

De borging van publieke belangen (milieu, veiligheid, ontsluiting, grondposities etc) vraagt bij een nieuwe governance de nodige aandacht, maar is in verschillende gevallen niet afhankelijk van het governance model, omdat de overheden hier zelf bevoegd zijn en blijven. In enkele gevallen (grondposities, belangen werknemers) zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen om de betreffende belangen veilig te stellen.

1.3. De financiering van nieuwe opgaven vormt een risico voor het Havenschap en zijn deelnemers dat beperkt zou kunnen worden door een aanvullende financieringsimpuls

De financiële situatie van het Havenschap is momenteel gezond en het weerstandsvermogen is toereikend om de risico's van de huidige opgaven (incl. LPM en Moerdijkregeling) te kunnen dragen. De financiering van de nieuwe opgaven uit de Havenstrategie (ong. €100 mln) vormt echter een risico omdat het onzeker is of het exploitatieresultaat en de reserves hiervoor toereikend zijn. Daarmee is deze in grote mate afhankelijk van het verdienvermogen van de

grondexploitatie. Dit risico zou beperkt kunnen worden door een aanvullende financieringsimpuls, bijv. door toetreding van een derde partij.

1.4. Er zijn kansrijke samenwerkingsmogelijkheden voor het Havenschap en het is van belang is bij de keuze van de governance hiermee rekening te houden.

In de Havenstrategie is het belang van samenwerking nadrukkelijk onderkend. Uit de inventarisatie door adviesbureau Deloitte bij geïnteresseerde derden (Havenbedrijf Rotterdam, Havenbedrijf Antwerpen, het Rijk en de regio's West- en Midden Brabant) is gebleken dat er kansrijke samenwerkingsmogelijkheden zijn die het verdienvermogen en de financiële slagkracht van het Havenschap kunnen versterken. Deelname in een NV heeft hierbij de voorkeur van de betreffende partijen. Het voorkeursmodel biedt hiertoe de mogelijkheid.

1.5. De Raad van Bestuur van het Havenschap heeft positief geadviseerd
De Raad van Bestuur van Havenschap Moerdijk is gevraagd om een advies uit te brengen op de notitie Governance. De Raad van Bestuur onderschrijft in haar advies de keuze van het voorkeursmodel van een NV in combinatie met een gemeenschappelijke regeling. De Raad van Bestuur acht, gegeven de doelstellingen van de Havenstrategie, een versterking van de verdien capaciteit en vermindering van de risico's van het Havenschap noodzakelijk. Dit leidt volgens haar tot een logische keuze voor een door overheden geleide NV, een slagvaardig bedrijf met een krachtige sturing van de aandeelhouders, een mandaat voor de directeur en professioneel toezicht door een raad van commissarissen. Een combinatie met een gemeenschappelijke regeling naar het model van Zeeland Seaports is noodzakelijk in verband met de financiering. Het volledige advies treft u aan als bijlage 2.

1.6. De notitie is opgesteld met ondersteuning van adviesbureau Deloitte
De notitie is opgesteld met ondersteuning van adviesbureau Deloitte, die als onafhankelijk adviseur en procesbegeleider heeft gefungeerd. Ook heeft Deloitte gesprekken gevoerd met de geïnteresseerde derde partijen, waarvan de weerslag in de notitie is opgenomen.

2. De keuze voor het voorkeursmodel betekent de start van een gezamenlijk uitwerkingstraject waarvan tussenrapportages met u worden besproken en waarvan de uitkomst ter besluitvorming aan u zal worden voorgelegd

De keuze van het voorkeursmodel betekent de start van een uitwerkingstraject dat erop gericht is om samen met de gemeente Moerdijk en het Havenschap Moerdijk ervoor te zorgen dat de nieuwe structuur zo spoedig mogelijk tot stand komt. De overgang naar een nieuw governancemodel is complex en zal zo'n 1 à 2 jaar in beslag nemen. Er dient een groot aantal transactiedocumenten te worden opgesteld, zoals een Kaderovereenkomst Verzelfstandiging, Oprichtingsakte met daarin de Statuten van de nieuwe NV, Herziening van de gemeenschappelijke regeling etc. Verder zullen de publiekrechtelijke verordeningen en de rol van de Havenmeester opnieuw

Datum

9 december 2014

Documentnummer

GS: 3718276

PS: 3728267

moeten worden gezien. Tevens zullen er voorzieningen moeten worden getroffen met de fiscus en de overgang van de werknemers van een gemeenschappelijke regeling naar een NV moeten worden geregeld. Gedurende dit traject zal de voortgang met u worden besproken. De uitkomsten van de uitwerking zullen ter besluitvorming aan u worden voorgelegd.

Datum

9 december 2014

Documentnummer

GS: 3718276

PS: 3728267

2.1 Beschikbare kennis en ervaring zal zoveel mogelijk worden gebruikt.

Bij de opstelling en uitwerking van de documenten zal gebruik kunnen worden gemaakt van het werk dat al bij het eerdere verzelfstandigingstraject in 2008-2010 is verricht. Verder kan ook worden geprofiteerd van de kennis en ervaring van de andere havenbedrijven die een vergelijkbaar proces hebben afgerond, met name Zeeland Seaports en Groningen Seaports. Voor de uitvoering zal een samenwerkingsmodel worden gevolgd dat vergelijkbaar is met die van de opstelling van de Havenstrategie. Hierin is sprake van een gezamenlijke projectstructuur van provincie, gemeente Moerdijk en Havenschap, met een bestuurlijke stuurgroep en een ambtelijk projectteam.

2.2 Bij de uitwerking zullen de in de notitie genoemde aandachtspunten en randvoorwaarden als richtsnoer gelden

In de notitie zijn verschillende aandachtspunten en randvoorwaarden genoemd die bij de uitwerking betrokken dienen te worden. Deze betreffen onder meer de volgende aspecten:

- a. de inrichting van het governancemodel;
- b. de beperking van de juridische en financiële risico's;
- c. de participatiemogelijkheden van derden.
- d. fiscale aspecten

De aandachtspunten en randvoorwaarden zijn erop gericht dat de doelen, taken en bevoegdheden binnen de nieuwe governancestructuur adequaat worden geregeld en dat de publieke belangen en belangen van de deelnemers optimaal worden geborgd. In de randvoorwaarden is ook opgenomen dat de huidige deelnemers een meerderheidspositie in het Havenschap behouden. Hiermee is gevolg gegeven aan de door u ingediende motie van 3 juli 2014 met betrekking tot de governance van Havenschap Moerdijk. Ook is rekening gehouden met de kaders die zijn opgenomen in de Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen.

Kanttekeningen

1. De combinatie van NV met een gemeenschappelijke regeling is feitelijk een overgangsconstructie die van belang is zolang het Havenschap afhankelijk is van financiering met overheidsgaranties. Op termijn kan de rol van de gemeenschappelijke regeling mogelijk worden afgebouwd ervan uitgaande dat de NV in staat is de financieringsbehoefte af te bouwen of financiering elders te regelen. De omvang van deze termijn is op dit moment niet te overzien. Daarom wordt vooralsnog uitgegaan van een regeling voor

onbepaalde tijd en wordt voorgesteld dat regulier (om de 4 à 5 jaar) wordt beoordeeld of en zo ja in welke omvang en voor welke termijn de gemeenschappelijke regeling nog nodig is voor de financiering. Als dat niet langer het geval is kan desgewenst besloten worden tot rechtstreekse participatie van de huidige deelnemers in de NV. We verwachten dat dit laatste de komende 10-15 jaar niet aan de orde zal zijn.

Datum

9 december 2014

Documentnummer

GS: 3718276

PS: 3728267

2. De gemeenschappelijke regeling zal in de NV als aandeelhouder participeren. De huidige vermogens- en zeggenschapsverhouding in de gemeenschappelijke regeling is 50:50 met een beslissende stem van de voorzitter van de gemeenschappelijke regeling, zijnde de provincie, wanneer de stemmen staken. Dit betekent dat de provincie ook in de aandeelhoudersvergadering de doorslaggevende stem heeft. Dit blijft ook het geval bij een eventuele minderheidsdeelneming van een derde partij. Alleen wanneer het aandeelhouderschap van de gemeenschappelijke regeling overgaat naar de deelnemers zal de zeggenschap nader moeten worden geregeld, omdat dan mogelijk de aandelenverhoudingen kunnen gaan schuiven.
3. Om te voorkomen dat er overdrachtsbelasting verschuldigd is, dient de overgang van de gemeenschappelijke regeling naar de NV eerst met de huidige deelnemers te worden afgerond alvorens hierbij derden te betrekken. Momenteel is de termijn die gekoppeld is aan een mogelijk te gebruiken vrijstelling voor de overdrachtsbelasting drie jaar. Hierbinnen mag geen wijzigingen in de aandeelhouder van de NV plaatsvinden. Eventuele participatie van derden is dus pas na deze termijn aan de orde tenzij de fiscale of andere belemmeringen eerder kunnen worden opgeheven of als de kosten voor dit besluit worden aanvaard.

Financiën

Voor de uitwerking van het voorkeursmodel zal de benodigde externe expertise (met name juridisch) moeten worden ingeschakeld. De kosten hiervan zullen door provincie, gemeente en havenschap gezamenlijk worden gedragen. De omvang en verdeling van deze kosten is nog niet bekend en zal later via een begrotingswijziging aan u worden voorgelegd.

Europese en internationale zaken

Met het voorgestelde governancemodel vergroot het Havenschap de mogelijkheden om zich te meten in de concurrentiestrijd die Europees tussen de verschillende havens speelt. Verder verwachten we hiermee de lobby richting de Europese Unie verder te kunnen versterken doordat er een sterkere basis voor samenwerking ontstaat.

Omdat overheden zich garant stellen, kan mogelijk tegen een lagere dan marktconforme rente gefinancierd worden. Om staatssteun te voorkomen, zal Havenschap N.V. dan echter ter compensatie een premie aan de overheden moeten betalen ('Safe Harbour Premie'). Dat betekent extra opbrengsten bij de

huidige deelnemende partijen, maar extra lasten voor het Havenschap. Onderzocht kan worden of een deel van deze premie mogelijk te voldoen is door het 'op waarde zetten' van publieke taken die het Havenschap uitvoert. Daarmee kan het Havenschap een compensatie ontvangen voor de hogere rentekosten, terwijl dit voor de betrokken overheden budgettair neutraal uitwerkt. Deze constructie is ook bij de verzelfstandiging van Zeeland Seaports en Groningen Seaports gehanteerd.

Datum

9 december 2014

Documentnummer

GS: 3718276

PS: 3728267

Planning

Voorzien is dat uw Staten nog op verschillende momenten in de gelegenheid zullen zijn zich uit te spreken over de voortgang en de uitkomsten van de uitwerking van de nieuwe governance van het Havenschap.

De planning van het proces is indicatief als volgt:

- oktober/nov 2015: bespreken van de tussenrapportage op basis voorlopige uitwerkingen
- februari/maart 2016: besluitvorming over de uitwerking van de nieuwe governance inclusief oprichtings- en transactiedocumenten
- juni 2016: oprichting NV en herziening gemeenschappelijke regeling

Bijlagen

1. Notitie herijking governance Havenschap Moerdijk
2. Advies Raad van Bestuur Havenschap Moerdijk

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

de secretaris

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk mw. ir. A.M. Burger

Auteur: W.W.M. Wagenmans, wwagenmans@brabant.nl, (06) 55686527
Eenheid Directeur Strategie en Beleid/Cluster Economie en Internationalisering